

САКРАЛІЗАЦІЯ ПАМ'ЯТІ ПРО ВЕЛИКУ ВІТЧИЗНЯНУ ВІЙНУ НА ТОПОНІМІЧНІЙ МАПІ ХАРКОВА У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТ.

Тахтаулова М.Ю.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків*

Починаючи з 60-х років на топонімічній мапі Харкова масово почали з'являтися маркери, що були покликані формувати історичну пам'ять про Велику Вітчизняну війну. Така політика керівництва знаходить своє відображення у формуванні культурного ландшафту міста. У монументальній пропаганді та топоніміці, пов'язаних з подіями війни, на перший план вийшли героїзація Рух опору та визволення Харкова. У міському урбанімічному просторі зберігся значний пласт таких топонімів. Джерелом номінації цих урбанонімів стали імена Героїв Радянського Союзу та полководців, діячів радянського підпілля та партизан, визначні битви та дати пов'язані з війною. Серед Героїв Радянського Союзу почесне місце у пантеоні харківського Руху опору зайняв І. Бакулін, О. Зубарев, Г. Нікітіна, тощо. У 1962 році топонімічний ландшафт міста відобразив відразу вісім імен Героїв Радянського Союзу. Серед них генерали А. Сохар та Л. Доватора, майори Е. Асхаров та Г. Рудік, капітан О. Ярош, лейтенанти П. Широнін та М. Гомоненко, молодший лейтенант А. Добродецький. 1965 року цей перелік доповнився ще іменами І. Танкопія, С. Тарханова, Є. Гуданова, Г. І. Ковтуна та П. Дзюби, Т. Ромашкіна. До 30 річниці вигнання німецьких окупантів з Харкова, відбулася наступна хвиля перейменувань. Зокрема в урбанімічному середовищі з'явилися імена маршалів І. Конєва та П. Рибалка, офіцерів А. Ощепкова, Д. Карбишева, С. Ковпака.

У 80-х роках у міський урбанімічний простір вписали імена маршалів П. Батицького й Я. Федоренко, письменника, кореспондента газети «Правда» С. Борзенка. Наприкінці десятиріччя розгорнулася кампанія з метою увічнення імені маршала Г. Жукова. В результаті у 1990 році вулицю Шістдесятиріччя СРСР перейменували у проспект Маршала Жукова.

Окрім Героїв Радянського Союзу харківський топонімічний ландшафт збагатився багатьма іменами підпільників, що внесли значний вклад у визволення Харкова. Серед них А. Китаєнко, П. Свинарєнко О. Катаєв, В. Коновалов, М. Труфанов. Кілька топонімів несуть інформацію про пам'ятні дати, події, військові з'єднання пов'язані з війною. Серед них вулиці Двадцять Третього Серпня, Харківських дивізій, Гвардійців-Широнінців, Панфіловців; проспекти Перемоги та Слави тощо.

Взагалі, протягом другої половини ХХ ст. спостерігається тенденція щодо зростання кількості топонімів, які у своїй номінації відображали політику сакралізації пам'яті про Велику Вітчизняну війну. Аналіз списків вулиць Харкова засвідчує це. Так, у 1954 році на топонімічній мапі Харкова нараховано 39 імен Героїв Радянського Союзу, що отримали це звання за участь у Великій Вітчизняній війні, а у 1973 – їх вже 84. Суттєво зростає і показник кількості топонімів, що відображали героїку Великої Вітчизняної війни. На 1954 рік знаходимо лише 4 топоніми, а 1973 року їх вже 29.